

คำบรรยาย (ภาคทบทวน)

วิชา นิติกรรม

1

อ.นาถสินี ยุติธรรมดำรง

สถิติข้อสอบเนติฯ หนี้ และนิติกรรมสัญญา

ปี พ.ศ.	มาตรา	ฎีกา
2550	ม. 231, 215, 380	556/2511, 2299/2523
2551	ม. 374	3702/2545
2552	ม. 377, 219 วรรคหนึ่ง, 372 วรรคหนึ่ง, 378 (2)	3301/2547 89/2536, 9241/2539
2553	ม. 374	1200/2552
2554	ม. 377, 378 (2) 391, 379, 383	747/2544 9514/2544, 7122/2549

สถิติข้อสอบเนติฯ หนี้ และนิติกรรมสัญญา

ปี พ.ศ.	มาตรา	ฎีกา
2555	ม. 486, 204 วรรคสอง, 244 วรรคหนึ่ง, 213 วรรคท้าย, 215, 223	
2556	ม. 374	7784/2554
2557	ม. 165, 350	5426/2553
2558	ม. 344, 341 วรรคหนึ่ง, 306	14317/2556, 5268/2557

สถิติข้อสอบเนติฯ หนี้ และนิติกรรมสัญญา

ปี พ.ศ.	มาตรา	ฎีกา
2559	ม. 378 (2), 391 วรรค หนึ่ง และวรรคสาม	3007/2536
2560	ม. 198, 201, มาตรา 199 วรรคสอง, 194, 320, 321, 349	
2561	ม. 159 วรรคสาม, มาตรา 175 วรรคสอง, 176 วรรคหนึ่ง, 178, 181	

ข้อสอบปี 2561 สมัยที่ 71

นางนากเป็นเจ้าของที่ดินทำนาที่จังหวัดสุพรรณบุรี 1 แปลง
นางนากต้องการยกที่ดินแปลงดังกล่าวให้นายทองบุตรชาย ซึ่งพักอาศัย
อยู่ที่กรุงเทพมหานคร นางนากขอให้นางเงินบุตรบุญธรรมซึ่งพักอาศัย
อยู่ด้วยกันที่จังหวัดสุพรรณบุรีไปส่งที่สำนักงานที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี
นางเงินอยากได้ที่ดินแปลงดังกล่าวจึงชวนนายเพชรสามีไปด้วย **นาย**
เพชรหลอกให้นางนากจดทะเบียนโอนที่ดินให้นางเงินก่อน และหาก
นายทองต้องการทำนา นางเงินจะจดทะเบียนโอนที่ดินให้นายทอง
นางนากจึงจดทะเบียนโอนที่ดินแปลงดังกล่าวให้นางเงิน นายเพชรและ
นางเงินได้เข้าทำนาในที่ดิน เมื่อนายทองจะเข้าทำนาในที่ดินแปลง
ดังกล่าว นางเงินไม่ยินยอมอ้างว่านางนากยกที่ดินให้ตนแล้ว

ข้อสอบปี 2561 สมัยที่ 71 (ต่อ)

นายทองจึงมีหนังสือถึงนางเงินแจ้งบอกอ้างนิติกรรมจดทะเบียนให้ที่ดินดังกล่าวทันที นางเงินได้รับหนังสือแล้วเพิกเฉยและทำนาต่อมาอีก 1 ปี จากนั้นอีก 6 เดือน นางนากทราบเรื่องจาก นายทองจึงทวงถามด้วยวาจาให้นางเงินโอนที่ดินแปลงดังกล่าว คืนแก่ตน

ให้วินิจฉัยว่า นางเงินต้องคืนที่ดินแปลงดังกล่าวแก่นางนากหรือไม่

ธงคำตอบ

นางนากทำนิติกรรมจดทะเบียนโอนที่ดินทำนาให้แก่นางเงินเกิดจากการใช้อุบายหลอกลวงของนายเพชร นิติกรรมการให้ที่ดินจึงเป็นโมฆียะ ตาม **ปพพ. มาตรา 159 วรรคสาม**

นายทองเป็นบุตรชายนางนากจึงเป็นทายาทนางนาก แต่ทายาทของผู้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะจะบอกล้างโมฆียะกรรมได้ต่อเมื่อผู้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะถึงแก่ความตายก่อนมีการบอกล้างโมฆียะกรรม เมื่อนางนากยังมีชีวิตอยู่ นายทองทายาทนางนากจึงไม่ใช่บุคคลที่จะบอกล้างนิติกรรมการจดทะเบียนให้ที่ดินซึ่งเป็นโมฆียะได้ตาม **ปพพ. มาตรา 175 วรรคสอง** ดังนั้น การที่นายทองมีหนังสือไปถึงนางเงินจึงไม่มีผลเป็นการบอกล้างนิติกรรมการจดทะเบียนให้ที่ดิน

ร่งคำตอบ (ต่อ)

การที่นางนากทวงถามด้วยวาจาให้นางเงินโอนที่ดินคืนแก่ตน ถือเป็นการแสดงเจตนาบอกกล่าวนิติกรรมการจดทะเบียนการให้ที่ดินแล้ว ตาม **ปพพ. มาตรา 178** เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบการบอกกล่าวโมฆียะกรรมไว้ เมื่อการบอกกล่าวโมฆียะกรรมกระทำภายใน 1 ปี นับแต่วันที่นางนากทราบเรื่องจากนายทองอันเป็นเวลาที่น่าจะให้สัตยาบันได้ **ตามมาตรา 181** มีผลทำให้นิติกรรมการจดทะเบียนให้ที่ดินที่เป็นโมฆียะนั้นตกเป็นโมฆะตาม**มาตรา 176** บรรคหนึ่งนางเงินจึงต้องคืนที่ดินแปลงดังกล่าวแก่นางนาก

นิติกรรม

มาตรา 149 บัญญัติว่า “นิติกรรม หมายความว่า การใดๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ”

(1) นิติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลโดยการแสดงเจตนา

คำพิพากษาฎีกาที่ถือว่าไม่มีการแสดงเจตนา

- ฎ 1109/2521 - จำเลยปลอมใบมอบอำนาจโจทก์ไปโอนโฉนดขายที่ดินของโจทก์ให้ตนเองแล้วขายฝากต่อไป ต้องถือว่ามิได้มีนิติกรรมซื้อขายที่ดินดังกล่าวเกิดขึ้นเลย กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทยังเป็นของโจทก์อยู่ตามเดิม แม้ผู้รับซื้อฝากจะจดทะเบียนรับซื้อไว้โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม ผู้รับซื้อฝากก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์

เหตุที่สัญญาซื้อขายที่ดินไม่ผูกพันโจทก์เจ้าของที่ดิน เพราะเจ้าของที่ดินไม่ได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมมอบอำนาจให้ขายที่ดินแต่อย่างใด

- ฎ 6379/2544 – ปลอมหนังสือมอบอำนาจ นิติกรรมไม่ผูกพันโจทก์ โจทก์มีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนโอนขายที่พิพาทได้

(2) การกระทำที่เป็นนิติกรรมต้องเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย

- ต้องชอบด้วยวัตถุประสงค์ – มาตรา 150
- ต้องชอบด้วยแบบของนิติกรรม – มาตรา 151, 152
- ต้องชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยความสามารถของผู้ทำนิติกรรม – มาตรา 153

ขอบด้วยวัตถุประสงค์ของนิติกรรม (มาตรา 150)

- มาตรา 150 “การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย เป็นการฝ่าฝืนวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นเป็นโมฆะ”
 - นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย
 - นิติกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนวิสัย
 - นิติกรรมที่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

แนวคำพิพากษาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของ นิติกรรมเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย

- การเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา
- การคิดดอกเบี้ยทบต้น
- การโอนที่ดินที่มีกฎหมายห้ามโอนในระยะเวลาห้ามโอน
- การโอนสิทธิในการทำกิจการที่ได้รับอนุญาตเป็นการ
เฉพาะตัวให้บุคคลอื่น
- ฎ 2419/2552, ฎ 4541/2550, ฎ 17923/2557,
ฎ.13598/2557
- ฎ 438/2559, 120/2559*

ฎีกาที่ 2889/2553 (โฆษณากรรม ลากมิควรได้ ชำระหนี้ตามอำเภอใจ ชำระหนี้ผิดกฎหมาย)

โจทก์ทำสัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทจากจำเลยที่ 1 โดยโจทก์ไม่ทราบว่ามี ข้อกำหนดห้ามโอนที่ดินพิพาทและนิติกรรมดังกล่าวเป็นการต้องห้าม ชัดแจ้งโดยกฎหมาย ย่อมตกเป็นโมฆะตาม ปพพ. มาตรา 150 เมื่อสัญญาซื้อขายเป็นโมฆะมาแต่แรก โจทก์จึงไม่มีหน้าที่ต้องชำระราคาที่ดินที่เหลือ แก่จำเลยที่ 1 อีก การที่โจทก์ทำสัญญาซื้อขายที่ดินพิพาทกับจำเลยที่ 1 ก็เพราะต้องการได้ที่ดินพิพาทโดยไม่รู้มาก่อนว่าที่ดินพิพาทอยู่ในบังคับ แห่งกฎหมายที่กำหนดข้อห้ามโอนไว้ การที่โจทก์ชำระราคาที่ดินให้จำเลย จึงไม่ใช่โจทก์กระทำการตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้อยู่ ว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระหรือกระทำการชำระหนี้อันเป็นการ ฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีตาม ปพพ. มาตรา 407 และมาตรา 411

ฎีกาที่ 2120/2559

การที่โจทก์และจำเลยตกลงทำสัญญาเช่าซื้อที่ดินขณะอยู่ภายในกำหนดระยะเวลาห้ามโอนตามกฎหมาย ซึ่งตามลักษณะของสัญญาก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในอันที่จะบังคับให้จำเลยจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินและเสียสิทธิการครอบครองที่ดินซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้ผู้ได้รับสิทธิใช้ที่ดินนั้นเป็นเคหสถานและประกอบอาชีพ และพฤติการณ์ของโจทก์และจำเลยก่อนทำสัญญา ที่ไปขอจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากมี ข้อห้ามโอน เห็นได้ว่าเป็นการทำนิติกรรมที่มีเจตนาที่จะโอนที่ดินกัน แม้จะมี เงื่อนไขให้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์กันเมื่อชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนอันเป็น ระยะเวลาภายหลังพ้นกำหนดระยะเวลาห้ามโอนตามกฎหมายก็ตาม ก็เป็นการ จงใจหลีกเลี่ยงข้อกำหนดห้ามโอนตามกฎหมาย จึงเป็นนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ ต้องห้ามขัดแจ้งโดยกฎหมาย ตกเป็นโมฆะ ตาม ปพพ. มาตรา 150 โจทก์จึงไม่อาจยกนิติกรรมอันเป็นโมฆะดังกล่าวขึ้นเพื่อเป็นข้ออ้างเพื่อบังคับให้จำเลยโอนที่ดินแก่โจทก์ได้

นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการพ้นวิสัย

- 1. ต้องเป็นกรณีที่ไม่มีทางปฏิบัติได้เลย เช่น ตกลงซื้อผ้าซื้อสายฟ้าซึ่งได้ถึงแก่ความตายก่อนที่จะทำนิติกรรมนั้น
- 2. เหตุพ้นวิสัย ต้องมีอยู่ก่อนหรือขณะที่จะได้ทำนิติกรรม หากทำไปแล้วพ้นวิสัยภายหลัง กรณีไม่ถือเป็นเรื่องนิติกรรมมีวัตถุประสงค์เป็นการพ้นวิสัย แต่เป็นการชำระหนี้เป็นพ้นวิสัย ซึ่งต้องบังคับตาม ปพพ. มาตรา 217 – 219 และกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาต่างตอบแทนตามมาตรา 370 - 372

นิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์เป็นการพ้นวิสัย

- 3. เหตุพ้นวิสัยต้องเป็นกรณีที่ไม่มีใครจะปฏิบัติได้เลย มิใช่พ้นวิสัย เฉพาะคู่สัญญา หรือมิใช่เป็นเพียงข้อสัญญาที่ทำให้ผู้ให้สัญญาจะปฏิบัติได้ยากขึ้นหรือว่าคู่สัญญาทำไม่ได้แต่คนอื่นทำได้ หรือว่าถ้าทำไปแล้วจะต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก
- ฎ1818/2511 – (รับเหมาเจาะน้ำบาดาล) – การทำสัญญาซึ่งเมื่อทำไปแล้วปรากฏว่าผลของสัญญานั้นทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งมาก จะต้องขาดทุนหรือเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก กรณีเช่นนี้ก็ถือว่าไม่ได้เป็นสัญญาที่มีวัตถุประสงค์เป็นการพ้นวิสัย

ตัวอย่างนิติกรรมที่ขัดต่อความสงบ

- นิติกรรมที่มีผลเป็นการขัดขวางไม่ให้เกิดการเป็นไปตามครรลองของกระบวนการยุติธรรม เช่น ตกลงให้ระงับการดำเนินคดีอาญาแผ่นดิน แต่หากเป็นความผิดอาญาส่วนตัว ใช้บังคับได้, ตกลงให้ค่าตอบแทนเพื่อให้ผู้เสียหายยอมความ ถอนฟ้อง หรือถอนคำร้องทุกข์
- ฎ 3780/2546
- ฎ 4351/2548

นิติกรรมที่ขัดความสงบ

- นิติกรรมที่มีลักษณะเป็นการแสวงหาประโยชน์จากการที่ผู้อื่นเป็นความกัน เช่น ฎ. 5567/2555
- “การยุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นเป็นความกัน” และ “การซื้อขายความกัน”
ฎ 921/2542, ฎ 1584/2555, ฎ 810/2554
- สัญญาจ้างว่าความที่ทนายความตกลงแบ่งส่วนจากทรัพย์สินที่เป็นมูลพิพาทที่ลูกความจะได้จากคดี เช่น ฎ. 1260/2543 (ป),
ฎ. 10707/2550, ฎ. 4016/2548, ฎ. 4164/2548,

นิติกรรมที่ขัดความสงบฯ

- นิติกรรมที่เป็นการห้ามการประกอบการแข่งขันในการทำอาชีพหรือจำกัดสิทธิของผู้ทำนิติกรรมในการประกอบอาชีพ – หากห้ามไม่เด็ดขาด เช่น มีระยะเวลาจำกัด หรือกำหนดสถานที่ ก็ไม่ขัดต่อความสงบฯ เช่น ฎ. 1275/2543, ฎ 7724/2557
- ต้องดูด้วยว่า แม้ไม่โมฆะ แต่เป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรมหรือไม่ด้วย
- นิติกรรมที่ผิดแผกแตกต่างจากบทบัญญัติของกฎหมาย และไม่ใช่นิติกรรมอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือเป็นข้อตกลงที่ต้องห้ามตามกฎหมาย ย่อมมีผลบังคับได้ (ฎ 2520/2556)

การเป็นโมฆะของนิติกรรมที่ไม่ทำให้ถูกต้องตามแบบ

- มาตรา 152 – “การใดมิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบังคับไว้ การนั้นเป็นโมฆะ” กล่าวคือ กฎหมายกำหนดแบบไว้ ก็ต้องทำตามแบบจึงจะมีผลใช้บังคับกันได้

1. ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น สัญญาซื้อขาย อสังหาฯ หรือสังหาฯ พิเศษ มาตรา 456 หรือสัญญาให้ ตามมาตรา 526

2. ต้องจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น จดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือบริษัทจำกัด, รับรองบุตร, รับบุตรบุญธรรม หรือสมรส เป็นต้น

ฎ 6190/2550 - สัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้าระหว่างคู่สัญญาที่ยังไม่ได้จดทะเบียนตกเป็นโมฆะ ตาม ปพพ. มาตรา 152 (เนื่องจากขัดต่อมาตรา 68 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534)

การเป็นโมฆะของนิติกรรมที่ไม่ทำให้ถูกต้องตามแบบ (ต่อ)

3. **ทำเป็นหนังสือต่อพนักงานเจ้าหน้าที่** เช่น พินัยกรรมแบบเอกสารลับหรือเอกสารฝ่ายเมือง

4. **ต้องทำเป็นหนังสือ** เช่น สัญญาเช่าซื้อ (มาตรา 573) การโอนสิทธิเรียกร้อง (มาตรา 306) พินัยกรรม (มาตรา 1656) การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ (มาตรา 1129 วรรคสอง – ฎีกาที่ 523/2545)

**** โยงมาตรา 9 = การลงลายมือชื่อในนิติกรรมที่ทำเป็นสัญญา คู่สัญญาไม่จำเป็นต้องลงลายมือชื่อพร้อมกัน แต่ต้องลงลายมือชื่อให้ครบทุกฝ่าย (ฎ 1453/2530, ฎ 4049/2555)

หลักฐานเป็นหนังสือ

- ไม่ใช่แบบของนิติกรรม – ไม่ทำ ไม่โฆษณา แต่จะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ เช่น สัญญากู้ ตามมาตรา 653, สัญญาจะซื้อจะขายอสังหาฯ ตามมาตรา 456, สัญญาเช่าอสังหาฯ ที่มีกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 3 ปี มาตรา 538 เป็นต้น
- ไม่มีหลักฐานมิใช่แค่ฟ้องร้องไม่ได้ รวมถึงยกต่อสู้ก็ไม่ได้
- ทำหลักฐานภายหลังก็ได้ ไม่จำเป็นต้องทำขณะทำนิติกรรม
- ไม่จำเป็นต้องเป็นเอกสารฉบับเดียว
- ฎ 6190/2550

ความสามารถในการทำนิติกรรม – มาตรา 153

- มาตรา 153 – “การใดมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคล **การนั้นเป็นโมฆียะ**”
- โมฆียะ นิติกรรมสมบูรณ์จนกว่าจะบอกล้าง ซึ่งหากถูกบอกล้าง ก็ทำให้นิติกรรมเป็นโมฆะย้อนไปถึงเวลาเริ่มแรกที่ได้มีการทำนิติกรรมนั้นขึ้น แต่ถ้าหากไม่มีการบอกล้างเลย นิติกรรมนั้นก็สมบูรณ์ตลอดไป

การทำนิติกรรมของผู้หย่อนความสามารถ

- ผู้เยาว์ – อายุไม่ครบ 20 ปี (มาตรา 19) หรือสมรสไม่เป็นไปตามมาตรา 1448 (มาตรา 20)
 - ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม
 - ยกเว้น – เพื่อให้ได้สิทธิ (มาตรา 22)
 - เรื่องเฉพาะตัว (มาตรา 23)
 - สมแก่ฐานะานุรูปและจำเป็นในการดำรงชีพตามสมควรของผู้เยาว์ (มาตรา 24)
 - การทำพินัยกรรมของผู้เยาว์ที่มีอายุ 15 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป มาตรา 25
- ผลของการไม่ได้รับความยินยอม นิติกรรมเป็นโมฆียะ

การทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์

การทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ตามมาตรา 1574 ผู้แทนโดยชอบธรรมจะกระทำแทนผู้เยาว์มิได้ และจะให้ผู้เยาว์ทำนิติกรรมเองโดยผู้แทนโดยชอบธรรมเป็นผู้ให้ความยินยอมก็ไม่ได้ เนื่องจากกฎหมายกำหนดว่าต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน หากมีการทำนิติกรรมโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติดังกล่าว การทำนิติกรรมนั้นไม่มีผลผูกพันผู้เยาว์ ไม่ว่าผู้เยาว์ จะได้รับประโยชน์จากนิติกรรมดังกล่าวหรือไม่ก็ตาม – ฎีกาที่

4984/2537

การทำนิติกรรมของผู้หย่อนความสามารถ

- คนไร้ความสามารถ = บุคคลวิกลจริตซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
 - ทำนิติกรรมเองไม่ได้ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้อนุบาล
 - ผลของการฝ่าฝืน นิติกรรมเป็นโมฆียะ
- คนวิกลจริต
 - ทำนิติกรรมเองได้
 - **ยกเว้น** --- ทำขณะจิตวิกล **และ** อีกฝ่ายรู้ว่าผู้ทำนิติกรรมเป็นบุคคลวิกลจริต = โมฆียะ
 - ผล - สมบูรณ์ เว้นแต่ทำขณะจิตวิกลและอีกฝ่ายรู้ถึงจะตกเป็นโมฆียะ

การทำนิติกรรมของผู้หย่อนความสามารถ

- **คนเสมือนไร้ความสามารถ** = บุคคลที่มีเหตุบกพร่องซึ่งอาจมาจากทางร่างกายหรือจิตใจ หรือความประพฤติกี่ได้ ทำให้ไม่สามารถจัดการงานโดยตนเองได้
 - ทำนิติกรรมได้
 - **ยกเว้น** – นิติกรรมตามมาตรา 34 ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์
 - ผล เป็นโมฆียะ
- **ผู้แทนโดยชอบธรรมทำสัญญาให้เช่าอสังหาฯ ของผู้เยาว์เกิน 3 ปีโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล มีผลบังคับได้ 3 ปี – ฎ 291/2491**
- **ฎ 856-857/2497**
- **ฎ 177/2528** – บุคคลเสมือนไร้ฯ เป็นบุคคลเพียงไม่สามารถจัดการงานบางประการของตนเองได้เท่านั้น การทำพินัยกรรมเป็นกิจการเฉพาะตัวที่จะต้องแสดงเจตนาด้วยตนเอง และผู้พิทักษ์ก็ได้ให้ความยินยอมแล้ว เมื่อบุคคลเสมือนไร้ฯ ทำพินัยกรรมโดยมีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ดี นิติกรรมจึงสมบูรณ์ตามกฎหมาย

(3) ต้องกระทำโดยมุ่งจะผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล

- ต้องไม่กระทำโดยมีเจตนาลวง เจตนาซ่อนเร้น หรือกระทำเพื่ออำพรางนิติกรรมอื่น
- หลักทั่วไป – ต้องถือเอาเจตนาที่บุคคลแสดงออกมาให้ปรากฏนั้นเป็นใหญ่กว่าเจตนาที่แท้จริง

เจตนาซ่อนเร้น

- มาตรา 154 – “การแสดงเจตนาใด แม้ในใจจริงผู้แสดงจะมีได้เจตนาให้ตนต้องผูกพันตามที่ได้แสดงออกมาก็ตาม หาเป็นมูลเหตุให้การแสดงเจตนา นั้นเป็นโมฆะไม่ เว้นแต่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะได้รู้ถึงเจตนาอันซ่อนอยู่ในใจของผู้แสดงนั้น”
- ผลของการแสดงเจตนาซ่อนเร้น ขึ้นอยู่กับว่าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งรู้หรือไม่ว่าคู่กรณีฝ่ายที่แสดงเจตนาออกมาให้ปรากฏนั้น ต้องการผูกนิติสัมพันธ์ด้วยหรือไม่ อย่างไร

เจตนาซ่อนเร้น

- 1. เจตนาซ่อนเร้น เป็นกรณีที่ผู้แสดงเจตนา แสดงเจตนาออกมาโดยมิได้เจตนาให้ตนต้องผูกพันตามที่ได้แสดงออกมา แต่กฎหมายให้ถือเจตนาที่แสดงออกมาเป็นสำคัญ แม้จะไม่ตรงกับเจตนาในใจก็ตาม
- 2. ผลของการแสดงเจตนาซ่อนเร้นต่อคู่กรณี
 - ผู้แสดงเจตนาต้องผูกพันตามที่ได้แสดงออกมา
 - นิติกรรมที่แสดงออกมามีผลใช้บังคับได้ ไม่ตกเป็นโมฆะ
 - นิติกรรมที่แสดงออกมาจะตกเป็นโมฆะ **ต่อเมื่อ** คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้ถึงเจตนาอันซ่อนอยู่ในใจของผู้แสดงเจตนา

เจตนาซ่อนเร้น

- 3. ผลของการแสดงเจตนาซ่อนเร้นต่อบุคคลภายนอก – ไม่เป็นโมฆะ ใช้บังคับได้
- 4. กรณีคู่กรณีอีกฝ่ายที่รับการแสดงเจตนาเป็นนิติบุคคล ย่อมถือความรับรู้ของผู้แทนนิติบุคคล ดังนั้น หากผู้แทนนิติบุคคลทราบการแสดงเจตนาที่ซ่อนเร้นนั้น ก็ต้องถือว่าคู่กรณีรู้ ทำให้นิติกรรมเป็นโมฆะ แต่ต้องพิจารณา ปพพ. มาตรา 74 ด้วย - ฎ 3313/2536

กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีที่ประโยชน์ได้เสียของนิติบุคคลนั้นขัดกับประโยชน์ได้เสียของผู้แทนนิติบุคคล ซึ่งผู้แทนนิติบุคคลจะกระทำการแทนนิติบุคคลในการนั้นไม่ได้ตามมาตรา 74 กรณีเช่นนี้ การรับรู้ของผู้แทนนิติบุคคลไม่ถือเป็นการรับรู้ของนิติบุคคลนั้นด้วย

- ฎ 1437/2529, ฎ 7602/2553**, ฎ 5825/2543

ฎ 5825/2543 – จำเลยกู้ยืมเงินจากธนาคาร โดยให้โจทก์จำนองที่ดินและค้ำประกันหนี้ดังกล่าวเพื่อนำเงินมาร่วมลงทุนกันระหว่างโจทก์กับจำเลย โจทก์กล่าวว่าจำเลยจะไม่ชำระหนี้แก่ธนาคารจึงให้จำเลยทำสัญญากู้เงินให้โจทก์ยืมถือไว้โดยไม่มีเจตนาที่จะกู้ยืมเงินกันจริง (จำเลยไม่ได้รับเงินตามสัญญากู้ดังกล่าว) สัญญากู้ตกเป็นโมฆะตาม ปพพ. มาตรา 154

ฎ. 3313/2536 – ตาม ปพพ. มาตรา 74 บัญญัติได้ความว่า ในการอันใดถ้าประโยชน์ทางได้เสียของนิติบุคคลฝ่ายหนึ่งกับของตัวผู้จัดการอีกฝ่ายหนึ่งเป็นปฏิปักษ์แก่กันในการอันนั้นผู้จัดการเป็นอันไม่มีอำนาจเป็นผู้แทนได้ การที่ ส. ผู้จัดการโจทก์ศาลอง กับ ป. ต้องการขายลดเช็คให้โจทก์เอง โดยให้จำเลยทั้งสามออกหน้าเป็นผู้ขายลดเช็คคนนั้น ส. ผู้จัดการโจทก์จึงไม่มีอำนาจเป็นผู้แทนโจทก์ตามมาตรา 74 และความรู้ของ ส. จะถือเป็นความรู้ของโจทก์ด้วยไม่ได้ การที่จำเลยทั้งสามร่วมกับ ส. และ ป. ขายลดเช็คให้โจทก์ จำเลยทั้งสามต้องผูกพันต่อโจทก์ตามสัญญาขายลดเช็คที่จำเลยทั้งสามแสดงเจตนาต่อโจทก์ อายุความฟ้องร้องตามสัญญาขายลดเช็คไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะ จึงมีอายุความ 10 ปี ตาม ปพพ. มาตรา 190/30

เจตนาซ่อนเร้น VS. เจตนาโดยสำคัญผิด

- เจตนาซ่อนเร้น – ผู้แสดงเจตนารู้อยู่แล้วว่าเจตนาที่ตนแสดงออกไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงในใจ แต่แกล้งแสดงออกมาให้ผิดไปจากเจตนาที่แท้จริง
- เจตนาโดยสำคัญผิด – ผู้แสดงเจตนานึกว่าเจตนาที่ตนแสดงออกมาตรงกับเจตนาที่แท้จริง แต่ปรากฏว่าเจตนาที่ตนแสดงออกไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงเพราะตนสำคัญผิด

เจตนาหลง (มาตรา 155 วรรคแรก)

- มาตรา 155 วรรคแรก – “การแสดงเจตนาหลงโดยสมรู้กับ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเป็นโมฆะ แต่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาหลงนั้นมิได้”
- การแสดงเจตนาหลง คือ ผู้แสดงเจตนาทั้งสองฝ่ายสมรู้กัน โดยต่างก็รู้ตัวอยู่ในขณะที่แสดงเจตนาว่าเจตนาที่ตนแสดงออกมาไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงในใจ แต่ก็แสดงออกมาเพื่อหลอกลวง บุคคลภายนอกอื่นๆ โดยมีได้มีเจตนาที่จะผูกพันตามนิติกรรมที่ตนได้แสดงเจตนาทำกัน

เจตนาหลง

- 1. กรณีเจตนาหลงนั้นสมรู้กับคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง – ผลของนิติกรรมที่เกิดกับคู่กรณี – นิติกรรมเป็นโมฆะเสมอ

ฎ 863-864/2496, 379/2536, 6886/2542 (ป), ฎ 1010/2558,
ฎ 5792/2558

- 2. การแสดงเจตนาหลงนั้น จะยกเอาความเป็นโมฆะขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาหลงนั้นมิได้ (ผลของนิติกรรมที่เกิดกับบุคคลภายนอก)

- เช่น ก. และ ข. ทำสัญญาซื้อขายรถยนต์กันหลอกๆ ต่อมา ข. ยกรถนั้นให้ ค. โดย ค. ไม่รู้เรื่องการทำสัญญาซื้อขายหลอกๆ ดังกล่าว แม้ ค. จะสุจริตแต่ไม่เสียหาย ดังนั้น ก. จึงเอารถคืนไปได้ ก. จึงยกเอาความเป็นโมฆะขึ้นต่อสู้ ค. ได้

เจตนาหลง

- **“ต้องเสียหาย”** หมายถึง บุคคลภายนอกต้องขาดประโยชน์ที่ควรจะได้ไป หากการแสดงเจตนาหลงนั้นเป็นโมฆะ (กว้างกว่า “โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน” เพราะกรณียังรวมถึง แม้บุคคลภายนอกจะได้ทรัพย์มาโดยไม่ได้เสียค่าตอบแทน แต่ได้รับความเสียหายจากการกระทำนั้นด้วย)
- **ฎ 1156/2545*, 1704-1705/2515, 2041/2547***, ฎ 5568/2537**

นิติกรรมอำพราง (มาตรา 155 วรรคสอง)

- มาตรา 155 วรรคสอง – “ถ้าการแสดงเจตนาลวงตามวรรคหนึ่ง ทำขึ้นเพื่ออำพรางนิติกรรมอื่นให้นำบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับนิติกรรมที่ถูกอำพรางมาใช้บังคับ”

1. นิติกรรมอำพราง คือ การที่คู่กรณีได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมขึ้นมา นิติกรรมหนึ่ง ซึ่งไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริง ซ้อนกับ นิติกรรมที่เกิดจากการแสดงเจตนาแท้จริงที่ไม่ได้แสดงออกมาให้ปรากฏแก่บุคคลภายนอก แต่กลับแสดงเจตนาอีกอันหนึ่งออกมาให้ปรากฏภายนอกซึ่งเป็นนิติกรรมที่คู่กรณีนั้นไม่ต้องการจะผูกพันตามนิติกรรมที่แสดงออกมา

นิติกรรมอำพราง

- 2. นิติกรรมอำพรางต้องมีนิติกรรมในเรื่องเดียวกันอยู่ 2 นิติกรรม โดยเป็นคู่กรณีเดียวกัน หากนิติกรรมทั้งสองกระทำโดยคู่กรณีต่างกัน ก็ไม่เป็นนิติกรรมอำพราง -
ฎ 102/2525, 5236/2542
- 3. ผลของการแสดงเจตนาลวงเพื่ออำพรางนิติกรรมอื่น - ต้องบังคับตาม
บทบัญญัติกฎหมายอันเกี่ยวกับนิติกรรมที่ถูกอำพราง
 - เพราะฉะนั้น นิติกรรมที่ปรากฏจึงเป็นนิติกรรมที่เกิดจากเจตนาลวง ซึ่งเป็นโมฆะตามมาตรา 155 วรรคหนึ่ง ส่วนนิติกรรมที่แท้จริงแต่ถูกปกปิดไม่ให้คนอื่นรู้ย่อมมีผลบังคับได้ตามมาตรา 155 วรรคสอง
 - ฎ 2711/2544**, 1145/2508, 956/2519, ฎ 125/2538
 - ฎ 862-863/2520, ฎ 10834/2556, ฎ 2952/2554**

ฎีกาที่ 4686/2552

สัญญาขายฝากที่ดินเป็นนิติกรรมอำพรางนิติกรรมการกู้ยืมเงินระหว่าง
โจทก์ทั้งสองกับจำเลย ตกเป็นโมฆะตาม ปพพ.มาตรา 155 วรรคหนึ่ง จำเลย
จะขอให้บังคับโจทก์ทั้งสองชำระเงินตามราคาขายฝากที่ดินเป็นต้นเงินกู้ไม่ได้
แต่ต้องบังคับตามที่โจทก์ทั้งสองและจำเลยมีเจตนาจะผูกพันในนิติกรรม
การกู้ยืมเงินที่ถูกอำพรางไว้ตามมาตรา 155 วรรคสอง **โดยถือเพียงว่าสัญญา**
ขายฝากที่ดินเป็นหลักฐานว่าโจทก์ทั้งสองได้กู้ยืมเงินจากจำเลยและโจทก์
ทั้งสองได้มอบโฉนดที่ดินของตนให้จำเลยยึดถือไว้เป็นหลักประกันเงินกู้
เท่านั้น เมื่อราคาขายฝากตามสัญญาขายฝากที่ดินไม่ใช่จำนวนเงินที่ศาลจะ
บังคับให้โจทก์ทั้งสองชำระแก่จำเลยได้ โจทก์ทั้งสองยังคงต้องรับผิดชอบชำระเงิน
เท่าที่กู้ยืมจากจำเลย

ฎีกาที่ 2329/2529 – ต้องบรรยายในฟ้องว่าจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์ไปและได้ทำ
หนังสือสัญญาขายฝากไว้เป็นหลักฐานการกู้ยืมเงิน (ในสัญญาขายฝากต้องม
ีข้อความทำนองเดียวกัน) - ดูฎีกาที่ 903/2534

ฎีกาที่ 6342/2552

ท. มีเจตนาขายที่ดินให้แก่จำเลย แต่จดทะเบียนนิติกรรมเป็นการขาย ถือได้ว่าการจดทะเบียนนิติกรรมขายที่ดินเป็นการอำพรางนิติกรรมให้นิติกรรมขายที่ดินยอมเป็นการแสดงเจตนาด้วยสมรู้กันระหว่างคู่กรณี ย่อมเป็นโมฆะตาม ปพพ. มาตรา 155 วรรคหนึ่ง การที่ ท. จดทะเบียนนิติกรรมขายมีวัตถุประสงค์ในการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน คือที่ดิน เช่นเดียวกับนิติกรรมให้ ต่างกันเพียงว่ามีค่าตอบแทนแก่กันหรือไม่เท่านั้น ย่อมถือได้ว่าการจดทะเบียนขายดังกล่าวเป็นการทำหนังสือและจดทะเบียนสำหรับการให้ที่ถูกอำพรางด้วยโดยอนุโลม นิติกรรมการให้ที่ดินระหว่าง ท. และจำเลย จึงไม่เป็นโมฆะและมีผลบังคับตามมาตรา 155 วรรคสอง

ฎีกาที่ 1365/2554 (ม.155 วรรคสอง, 172, 407)

- โจทก์และจำเลยทราบดีว่าที่ดินมีข้อกำหนดห้ามโอนภายใน 10 ปี ตาม มาตรา 31 แห่ง ป. ที่ดิน แต่ก็ซื้อขายกันโดยหลีกเลี่ยงข้อกำหนดดังกล่าวโดยวิธีทำเป็นสัญญาจะซื้อจะขาย อันเป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย ทั้งยังจดทะเบียนการเช่าให้แก่จำเลยซึ่งเป็นผู้จะซื้อเป็นการอำพราง และทำพินัยกรรมไว้ว่าเมื่อโจทก์ถึงแก่ความตายให้ที่ดินของโจทก์ตกเป็นของจำเลย ซึ่งนิติกรรมดังกล่าวล้วนเป็นโมฆะมาแต่ต้น มิใช่กรณีที่ เป็นโมฆียะ แล้วมาถูกบอกกล่าวภายหลัง อันที่จะทำให้คู่กรณีต้องกลับสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม เงินค่าที่ดินบางส่วนที่จำเลยชำระไปจึงเป็นการกระทำการตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้อยู่แล้วว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ จึงไม่มีสิทธิจะได้รับเงินดังกล่าวคืนจากโจทก์

ฎีกาที่ 11228/2553 (มาตรา 155 วรรคสอง และ 374 วรรคหนึ่ง)**

- นิติกรรมอำพรางตามมาตรา 155 วรรคสอง เป็นเรื่องคู่กรณีแสดงเจตนาทำนิติกรรมขึ้นสองนิติกรรม นิติกรรมหนึ่งแสดงให้เห็นปรากฏออกมาโดยไม่ประสงค์จะให้ผลบังคับตามกฎหมาย ส่วนอีกนิติกรรมหนึ่งอำพรางปกปิดไว้โดยคู่กรณีประสงค์จะให้นิติกรรมที่อำพรางปกปิดไว้นั้นใช้บังคับระหว่างกันเองได้ ในเรื่องของนิติกรรมอำพรางจึงต้องมีสองนิติกรรม แต่ข้อเท็จจริงคดีนี้ โจทก์ตกลงทำนิติกรรมยกที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยเพียงนิติกรรมเดียว การให้ดังกล่าวมิได้เป็นการแสดงเจตนาลวงโดยสมรู้กับจำเลยเพื่อปกปิดนิติกรรมอีกนิติกรรมหนึ่งแต่อย่างใด เพียงแต่โจทก์อ้างว่ามีข้อตกลงเพิ่มเติมในสัญญาไว้ว่าจำเลยต้องไปดำเนินการแบ่งแยกที่ดินพิพาทแล้วโอนให้แก่พี่น้องทุกคนในภายหลังเท่านั้น สัญญาให้ที่ดินพิพาททั้งสองแปลงตามฟ้องจึงมิใช่นิติกรรมอำพรางที่โจทก์จะฟ้องขอให้เพิกถอนได้ (ต่อ)

ญ 11228/2553 (ต่อ)

และหากข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่โจทก์กล่าวอ้างในฟ้องจริง กรณีก็เป็นเรื่องโจทก์จำเลยทำสัญญาตกลงว่าจะชำระหนี้แก่บุคคลภายนอกตาม ปพพ. มาตรา 374 วรรคหนึ่ง กรณีนี้โจทก์ชอบที่จะใช้สิทธิเรียกร้องให้จำเลยโอนที่ดินพิพาทให้แก่บุตรทุกคน ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้ได้รับผลประโยชน์ตามสัญญา มิใช่มาฟ้องเพิกถอนสัญญาให้แล้วบังคับให้จำเลยโอนที่ดินพิพาทกลับมาเป็นของโจทก์ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้โจทก์กระทำเช่นนั้นได้

ฎ 2711/2544 (มาตรา 152, 154, 155, 172 วรรคสอง, 406, 456, 491)

โจทก์จำเลยเจตนาทำสัญญาขายฝากที่ดินพิพาทไม่มีเจตนาที่จะผูกพันตามสัญญาขายที่ดินพิพาทที่ทำกันไว้ **สัญญาขายที่ดินดังกล่าวจึงเป็นการแสดงเจตนาหลงโดยสมรู้กันระหว่างโจทก์จำเลยตกเป็นโมฆะ ตาม ปพพ. มาตรา 155 วรรคหนึ่ง** ส่วนสัญญาขายฝากที่ถูกอำพรางไว้โดยสัญญาขายก็ตกเป็นโมฆะเช่นเดียวกัน เนื่องจากไม่ได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 155 วรรคสอง เมื่อสัญญาทั้งสองฉบับต่างตกเป็นโมฆะ โจทก์จำเลยต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม กรณีต้องบังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้ โดยโจทก์ต้องคืนเงินให้จำเลย จำเลยต้องคืนที่ดินพิพาทให้โจทก์

■ ฎีกาที่ 1335/2561 (มาตรา 155)**

เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า โจทก์และจำเลยมีเจตนาทำสัญญากู้ยืมเงินกันมาตั้งแต่ต้น มิได้มีเจตนาที่จะทำสัญญาขายที่ดินกันจริง สัญญาขายที่ดินตกเป็นโมฆะตาม ปพพ. มาตรา 155 วรรคหนึ่ง และเป็นนิติกรรมอำพรางการกู้ยืมเงินที่จำเลยกู้ยืมไปจากโจทก์โดยให้ที่ดินแก่โจทก์ยึดถือไว้เป็นหลักประกัน และย่อมถือได้ว่าสัญญาขายที่ดินเป็นนิติกรรมสัญญากู้ยืมเงินซึ่งเป็นนิติกรรมที่ถูกอำพราง ตาม ปพพ. มาตรา 155 วรรคสอง เมื่อสัญญาขายที่ดินพิพาทตกเป็นโมฆะ จึงต้องเพิกถอนสัญญาดังกล่าว เป็นผลให้ที่ดินยังเป็นของจำเลย โจทก์จึงไม่มีสิทธิที่จะฟ้องขับไล่จำเลย

■ ฎีกาที่ 8727/2561

ฎีกาที่ 2514/2561 (มาตรา 155)***

ดอกเบี้ยที่โจทก์ผ่อนชำระให้แก่จำเลยที่ 1 ในอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือน เป็นเงิน 2,100 บาท หรือเท่ากับ 25,200 บาท ต่อปี เมื่อนำไปรวมกับต้นเงิน 70,000 บาท เป็นเงิน 95,200 บาท เป็นจำนวนใกล้เคียงกับสินไถ่ 95,000 บาท การที่โจทก์ชำระดอกเบี้ยทุกเดือน จึงเป็นการชำระดอกเบี้ยตามสัญญากู้และแสดงว่าโจทก์และจำเลยที่ 1 มีเจตนาทำสัญญากู้ยืมเงินตั้งแต่ต้น ไม่มีเจตนาที่จะทำสัญญาขายฝาก การนำโฉนดที่ดินมาวางเป็นเพียงให้จำเลยที่ 1 ยึดถือประกันหนี้เงินกู้ยืมเท่านั้น สัญญาขายฝากที่ทำไว้จึงเป็นนิติกรรมอำพรางการกู้ยืมเงินและตกเป็นโมฆะตาม ปพพ. มาตรา 155 วรรคหนึ่ง ต้องบังคับตามสัญญากู้ยืมเงินซึ่งเป็นนิติกรรมที่ถูกอำพราง ตาม ปพพ. มาตรา 155 วรรคสอง

ฎีกาที่ 2514/2561 (มาตรา 155) (ต่อ)***

แม้การขายฝากที่ดินจะตกเป็นโมฆะ ต้องเพิกถอนสัญญาขายฝาก เป็นผลให้ที่ดินพิพาทยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ก็ตาม แต่จำเลยที่ 1 ได้ขายที่ดินพิพาทให้จำเลยที่ 2 ไปก่อนแล้ว ซึ่งจำเลยที่ 2 ให้การต่อสู้ว่ารับโอนที่ดินพิพาทมาโดยสุจริต เสียค่าตอบแทนและจดทะเบียนแล้ว ประกอบกับโจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องว่าจำเลยที่ 2 รับโอนที่ดินพิพาทมาโดยไม่สุจริต และจากทางนำสืบของโจทก์ก็ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 2 จะได้ว่า โจทก์และจำเลยที่ 1 ไม่ได้มีเจตนาที่จะทำสัญญาขายฝากที่ดินพิพาทกันจริง จำเลยที่ 2 จึงเป็นบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและต้องเสียหายจากการแสดงเจตนาลวง ย่อมได้รับความคุ้มครองตาม ปพพ. มาตรา 155 วรรคหนึ่ง ตอนท้าย โจทก์จึงไม่อาจเพิกถอนนิติกรรม การซื้อขายที่ดินพิพาทระหว่างกับจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 ได้

ข้อสอบเนติฯ สมัยที่ 59 ปี 2549

นายเอกซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินมีโฉนดแปลงหนึ่งขอกู้เงินจากนายโทจำนวน 500,000 บาท นายโทยังไม่มีเงินในขณะนั้นจึงให้นายเอกจดทะเบียนขายที่ดินดังกล่าวให้นายโท เพื่อนายโทจะได้นำโฉนดที่ดินนั้นไปแสดงกับเพื่อนและยืมเงินจากเพื่อนมาให้นายเอกกู้ต่อไป นายเอกจดทะเบียนโอนขายที่ดินดังกล่าวให้นายโทโดยนายโทมิได้ชำระราคาที่ดินให้นายเอกในวันนั้น เพียงแต่นัดให้นายเอกไปรับเงินที่ขอกู้ที่บ้านนายโท หลังจากนั้นอีก 3 วัน เมื่อถึงวันนัดนายโทให้นายเอกทำหนังสือสัญญาขายฝากที่ดินตามโฉนดที่ดินนั้นให้นายโทยึดถือไว้อีกฉบับหนึ่ง โดยมีข้อตกลงให้ไถ่ที่ดินคืนภายใน 3 ปี และกำหนดให้นายเอกชำระดอกเบี้ยให้นายโทเดือนละ 10,000 บาท แล้วนายโทมอบเงินที่ยืมจากเพื่อนให้นายเอกรับไปจำนวน 490,000 บาท โดยหักไว้เป็นดอกเบี้ย 10,000 บาท หลังจากนั้นนายเอกชำระดอกเบี้ยให้นายโททุกเดือนๆ ละ 10,000 บาท เมื่อทำสัญญาขายฝากได้ 2 ปี นายเอกนำเงิน 500,000 บาท ไปขอไถ่ที่ดินคืนจากนายโท แต่นายโทไม่ยอมให้นายเอกไถ่ที่ดินคืนอ้างว่านายเอกได้ขายที่ดินนั้นให้นายโทโดยเด็ดขาดแล้วมิได้ขายฝากที่ดินนั้น นายเอกต้องการฟ้องบังคับให้นายโทคืนที่ดินดังกล่าวให้นายเอก

ให้วินิจฉัยว่า นายเอกจะฟ้องบังคับให้นายโทคืนที่ดินให้นายเอกได้หรือไม่ ???

ธงคำตอบ

การที่นายเอกจดทะเบียนโอนขายที่ดินมีโฉนดให้แก่นายโทโดยนายโทมิได้ชำระราคาที่ดินที่ซื้อให้แก่นายเอกแต่อย่างใด เพียงแต่นัดให้นายเอกไปรับเงินที่บ้านนายโทหลังจากนั้นอีก 3 วัน และในวันนั้นนายโทให้นายเอกทำสัญญาขายฝากที่ดินนั้นให้อีกฉบับหนึ่ง โดยทำสัญญากันเองมีข้อตกลงให้นายเอกไถ่ที่ดินคืนภายใน 3 ปี และให้นายเอกชำระดอกเบี้ยให้นายโทเดือนละ 10,000 บาท แล้วนายโทจ่ายเงินที่นายเอกขอกู้ให้นายเอกเป็นจำนวน 490,000 บาท โดยหักเงิน 10,000 บาทไว้เป็นดอกเบี้ยนั้น แสดงให้เห็นว่านายเอกและนายโทมิได้ตั้งใจจะผูกพันกันตามสัญญาซื้อขาย **ถือได้ว่านายเอกและนายโททำสัญญาซื้อขายเพื่ออำพรางสัญญาขายฝาก สัญญาซื้อขายจึงเป็นการแสดงเจตนาลวงโดยสมรู้กันระหว่างคู่กรณีที่จะไม่ผูกพันกันตามเจตนาที่แสดงออกมา ตกเป็นโมฆะตาม ปพพ. มาตรา 155 วรรคหนึ่ง**

ส่วนสัญญาขายฝากที่ถูกอำพรางไว้ ต้องบังคับตามกฎหมายว่า
ด้วยนิติกรรมที่ถูกอำพรางตาม มาตรา 155 วรรคสอง เมื่อนายเอกและ
นายโทมีเจตนาทำสัญญาขายฝากที่ดินกัน แต่การขายฝากไม่ได้จดทะเบียน
ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ถูกต้องตามกฎหมาย สัญญาขายฝากที่ดินจึงตก
เป็นโมฆะตาม มาตรา 152 บังคับตามสัญญาขายฝากไม่ได้เช่นกัน คู่กรณีไม่
มีนิติสัมพันธ์กันแต่แรก กรณีต้องบังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยเรื่อง
ลาภมิควรได้ มาตรา 172 วรรคสอง และมาตรา 406 วรรคหนึ่ง ที่ดินที่
นายโทได้รับมาเป็นลาภมิควรได้แก่นายโท นายเอกจึงฟ้องบังคับให้นายโท
คืนที่ดินนั้นให้นายเอกได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 165/2527)

(4) ต้องกระทำโดยใจสมัคร

- มิได้กระทำโดยสำคัญผิด ถูกฉ้อฉล หรือถูกข่มขู่
- การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิด
 1. การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม มาตรา 156 – การแสดงเจตนาเป็น**โมฆะ**
 2. การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน ซึ่งตามปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญตามมาตรา 157 – การแสดงเจตนาเป็น**โมฆียะ**

สำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ

มาตรา 156 – “การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็น
สาระสำคัญแห่งนิติกรรมเป็นโมฆะ

ความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมตาม
วรรคหนึ่ง ได้แก่ ความสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรม
ความสำคัญผิดในตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีแห่งนิติกรรม และ
ความสำคัญผิดในทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม เป็นต้น”

การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิด

- 1. การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิด คือ การที่ผู้แสดงเจตนาได้แสดงเจตนาออกมาไม่ตรงกับเจตนาที่แท้จริงที่มีอยู่ในใจ โดยผู้แสดงเจตนาไม่รู้ว่าเจตนาที่แสดงออกมาผิดจากเจตนาในใจของตน ที่ต้องการจะทำนิติกรรม
- 2. การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม
 - 2.1 สิ่งที่เป็นสาระสำคัญ คือ สิ่งที่จะต้องมีในนิติกรรมนั้นๆ ถ้านิติกรรมนั้นไม่มีสิ่งนั้นแล้ว ก็จะไม่เกิดเป็นนิติกรรมขึ้นมา
 - 2.2 ความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม เช่น

- สำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรม หมายถึง การสำคัญผิดเกี่ยวกับ **ชนิดและประเภท** ของนิติกรรม – เช่น ต้องการทำสัญญาให้เช่าที่ดิน แต่อ่านหนังสือไม่ออก คู่สัญญาอีกฝ่ายนำสัญญาจะขายที่ดินมาให้ลงชื่อ เช่นนี้สัญญาจะขายที่ดินเป็นโมฆะ
- เช่น ประสงค์ทำสัญญาจะขายที่ดินโดยไม่มีเจตนาทำนิติกรรมจำนอง การทำสัญญาจำนองของโจทก์ทำโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ โฆฆะตามมาตรา 156 (ฎีกาที่ 6255/2546)
- ฎ 6673/2550
- สำคัญผิดในตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีแห่งนิติกรรม – เจตนาทำนิติกรรมกับบุคคลหนึ่ง แต่เมื่อแสดงเจตนาทำนิติกรรมจริงๆ แล้วกลายเป็นทำนิติกรรมกับบุคคลอีกคนหนึ่ง และข้อเท็จจริงต้องปรากฏว่า ถ้าไม่ใช่บุคคลที่ตนเข้าใจแล้ว ผู้แสดงเจตนา ก็จะไม่ทำนิติกรรมนั้นเลย เช่น การทำสัญญาเช่า คุณสมบัติของตัวบุคคลผู้เช่าย่อมเป็น สาระสำคัญ – ฎ 2602/2517

- **ฎีกาที่ 8755/2551** – จำเลยหลอกลวงเอาที่ดินที่ตนไม่มีสิทธิมาขายให้โจทก์ ทำให้โจทก์เข้าใจว่าจำเลยมีสิทธิครอบครองสามารถโอนสิทธิและนำไปออกเอกสารสิทธิได้ เป็นการสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม การซื้อขายที่ดินเป็นโมฆะ ตามมาตรา 156
- ตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีอาจไม่ถือเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม **ฎีกาที่ 1245/2529**** - ทำสัญญาขายฝากที่ดิน ผู้ขายฝากยืมความต้องการเงินจำนวนหนึ่ง บุคคลผู้รับซื้อฝากจะเป็นใครย่อมไม่สำคัญ แม้จะอ้างว่าต้องการขายฝากที่ดินกับบุคคลอื่น ก็ไม่ทำให้สัญญาขายฝากเป็นโมฆะ

- สำคัญผิดในทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม – เป็นกรณีสำคัญผิดในตัวทรัพย์สินที่คู่กรณีจะต้องส่งมอบให้แก่กัน ซึ่งเป็นวัตถุของนิติกรรมนั้น เช่น ต้องการขายที่แปลงหนึ่ง แต่เวลาทำนิติกรรมกลับเป็นขายที่อีกแปลงหนึ่ง เช่นนี้สัญญาซื้อขายเป็นโมฆะ (ฎีกาที่ 1710/2500)
- ฎ. 2516/2519, 1161-1162/2499, 4497/2549**
- ความสำคัญผิดที่จะทำให้นิติกรรมเป็นโมฆะตามมาตรา 156 วรรคแรก ต้องเป็นความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญเท่านั้น ถ้าไม่ใช่ สาระสำคัญของนิติกรรม ก็ไม่เป็นโมฆะ เช่น ความสำคัญผิดในรายละเอียดต่างๆ ของสัญญาซื้อขายที่ดิน เช่น ใครเป็นผู้ออกค่าธรรมเนียมการโอน ไม่ใช่สาระสำคัญ

(ฎ. 763/2548**, ฎ. 1008/2543, ฎ. 7196/2540)

- **ฎ 957/2540** – ตาม ปพพ. มาตรา 156 วรรคสอง ความสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมอันจะทำให้นิติกรรมเป็นโมฆะ **จะต้องเป็นความสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรม ในตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีแห่งนิติกรรม และในทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม** การที่ผู้ร้องอ้างว่าไม่เข้าใจถึงสาระสำคัญของการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยติดจำนอง จึงมิใช่ความสำคัญผิดตามบทกฎหมายดังกล่าว เพราะการขายทอดตลาดทรัพย์สินโดยติดจำนองหรือไม่ เป็นรายละเอียดในการขายทอดตลาด ซึ่งผู้ร้องทราบอยู่แล้วตามประกาศขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดี นิติกรรมการซื้อขายจากการขายทอดตลาดของผู้ร้องจึงไม่เป็นโมฆะ

ฎีกาที่ 8755/2551

จำเลยหลอกลวงเอาที่ดินที่ตนไม่มีสิทธิมาหลอขายให้แก่โจทก์ ทำให้โจทก์เข้าใจว่าจำเลยมีสิทธิครอบครองสามารถโอนสิทธิและนำไปออกเอกสารสิทธิได้ เป็นการสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมสัญญา การซื้อขายที่ดินจึงเป็นโมฆะตาม ปพพ. มาตรา 156 และต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้มาใช้บังคับ จำเลยจึงต้องคืนเงินให้โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี

ฎีกาที่ 15919/2555

จำเลยนำ น.ส.3 ก. ที่ออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายมาหลอกขายให้โจทก์และได้รับเงินไป จำเลยไม่ใช่เจ้าของผู้ครอบครองที่ดินแปลงนั้น โจทก์ซื้อที่ดินมาไม่ได้สิทธิครอบครอง การที่โจทก์เข้าทำสัญญากับจำเลยจึงเป็นการทำสัญญาโดยสำคัญผิดในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรม สัญญาซื้อขายเป็นโมฆะตามมาตรา 156 จึงต้องคืนทรัพย์สินฐานลามิควรได้ ตามมาตรา 172 วรรคสอง ประกอบมาตรา 412 ดังนั้น โจทก์ย่อมฟ้องบังคับให้จำเลยคืนเงินค่าที่ดินได้

ฎ.4861/2555, ฎ 6103/2545**, ฎ. 751/2543** - สำคัญผิดในราคา
ของที่ดินที่ซื้อขาย)

ฎ. 2705/2525, ฎ. 2602/2517

สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน

- มาตรา 157 – “การแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินเป็นโมฆียะ”

ความสำคัญผิดตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นความสำคัญผิดในคุณสมบัติซึ่งปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญ ซึ่งหากมิได้มีความสำคัญผิดดังกล่าว การอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะไม่ได้ทำขึ้น”

สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สิน

- 1. เป็นเรื่องที่ผู้แสดงเจตนาทำนิติกรรมกับบุคคลหรือทรัพย์สินโดย ถูกต้องแล้ว เพียงแต่บุคคลหรือทรัพย์สินนั้นมีคุณสมบัติไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งถือเป็นสาระสำคัญ
- 2. เป็นกรณีสำคัญผิดในเรื่อง
 - 2.1 คุณสมบัติของบุคคล
 - 2.2 คุณสมบัติของทรัพย์สิน
- คุณสมบัตินั้นต้องเกี่ยวเนื่องกับการชำระหนี้หรือการปฏิบัติหน้าที่ตามนิติกรรมที่เกิดขึ้น ถ้าไม่เกี่ยว ก็ไม่เป็นคุณสมบัติที่เป็นสาระสำคัญของนิติกรรมนั้น เว้นแต่ คู่กรณีจะเจาะจงให้คุณสมบัติข้อนั้นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ เช่น แม่ครัว (ไม่จำเป็นต้องเต็นรำเป็น)

- 3. คุณสมบัตินั้นๆ ตามปกติถือเป็นสาระสำคัญ ซึ่งถ้าผู้แสดงเจตนาไม่สำคัญผิดเช่นนั้น ก็จะไม่ทำนิติกรรมกับบุคคลนั้น หรือไม่ทำนิติกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินอันนั้น
- 4. ผลของการแสดงเจตนา – เป็นโมฆียะ
- 5. กรณีการกระทำที่ถือเป็นการบอกล้างโมฆียะกรรม เช่น
 - การบอกเลิกสัญญา, การทวงเงินที่จ่ายไปคืน, การทำหนังสือบอกล้างโมฆียะกรรม
- 6. ผลของการบอกล้าง – นิติกรรมเป็นโมฆะ และคู่สัญญาต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม
 - ฎ. 257/2537, 2471/2541

ฎีกากรณีมิใช่สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์

- ฎ 2259/2526 – จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความขายที่ดินคืนให้โจทก์เพราะสำคัญผิดคิดว่าโจทก์เป็นทายาทของเจ้ามรดก ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้จำเลยสำคัญผิดเช่นนั้นก็เป็นความสำคัญผิดต่อฐานะทางกฎหมายของโจทก์เท่านั้น หาใช่ความสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลตามมาตรา 157 ใหม่ ที่จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างโจทก์กับจำเลยเป็นโมฆียะไม่

- **ฎ 40/2546** – จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความตกลงแบ่งมรดกของผู้ตายกับโจทก์ โดยจำเลยทราบว่าโจทก์เป็นภรรยาเจ้ามรดกอยู่กินด้วยกัน 16-17 ปี แม้จำเลยจะทำสัญญาโดยไม่ทราบว่าโจทก์เป็นภรรยาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดก เนื่องจากไม่ได้จดทะเบียนสมรส ก็เป็นเพียงจำเลยสำคัญผิดในฐานะทางกฎหมายของโจทก์เท่านั้น หาใช่สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลซึ่งตามปกติย่อมนับว่าเป็นสาระสำคัญไม่ สัญญาประนีประนอมยอมความจึงไม่ตกเป็นโมฆียะ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2493/2553 (สำคัญผิดในคุณสมบัติ)

สัญญาจะซื้อจะขายห้องชุดระบุว่า อาคารชุดตั้งอยู่บนที่ดินมีเนื้อที่ 380 ตารางวา แต่ในความเป็นจริงตั้งอยู่บนที่ดินดังกล่าวโดยมีเนื้อที่เพียง 200 ตารางวา เป็นการผิดเงื่อนไขในข้อจำนวนเนื้อที่ดินอันเป็นที่ตั้งอาคารชุดซึ่งไม่ได้เป็นไปตามสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุด มิใช่เป็นสาระสำคัญแห่งการทำสัญญาจะซื้อจะขายอันจะเป็นโมฆะ เพราะจำเลยที่ 1 **ตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายห้องชุดมิใช่ที่ดิน ห้องชุดจึงเป็นทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม**สัญญาจะซื้อจะขาย การผิดเงื่อนไขในจำนวนเนื้อที่ดินจึงเป็นเพียงการสำคัญผิดใน**คุณสมบัติ**ของอาคารชุดซึ่งเป็นโมฆียะ ตาม ปพพ. มาตรา 157 ที่จะต้องบอกล้างภายใน 1 ปี นับแต่เวลาที่อาจให้สัตยาบันได้ หรือภายใน 10 ปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนั้นั้น ตาม ปพพ. มาตรา 181 สัญญาจะซื้อขายจึงไม่เป็นโมฆะ

■ คำพิพากษาฎีกาที่ 3105/2553 (สำคัญผิดในคุณสมบัติ โฆษณกรรม ผลของการบอกล้าง)

ในขณะที่ทำสัญญาเช่าที่ดินพิพาท โจทก์ไม่รู้ว่าที่ดินพิพาทไม่ติดกับถนนเทอดไท โดยมีที่ราชพัสดุคั่นอยู่ จึงเป็นการแสดงเจตนาทำสัญญาเช่าดังกล่าวโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของทรัพย์สินที่เช่าซึ่งปกติถือว่าเป็นสาระสำคัญจึงเป็นโมฆียะตาม ปพพ. มาตรา 157 ทั้งกรณีไม่ใช่เรื่องความชำรุดบกพร่องแห่งทรัพย์สินที่เช่าตามมาตรา 549 และมาตรา 551 เมื่อโจทก์มีหนังสือบอกเลิกสัญญาไปยังจำเลยแล้ว มีผลเท่ากับเป็นการบอกล้างโมฆียะกรรมและต้องถือว่าสัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะมาตั้งแต่เริ่มแรก และมีผลเท่ากับการเช่าที่ดินพิพาทมิได้เกิดขึ้น จึงไม่ก่อสิทธิใดๆ แก่จำเลยที่จะยึดถือเอาเงินของโจทก์ไว้ได้ โจทก์และจำเลยต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามมาตรา 176 จำเลยต้องคืนเงินที่รับไปแก่โจทก์ โจทก์ก็ต้องส่งมอบที่ดินพิพาทในสภาพเรียบร้อยคืนแก่จำเลย

สำคัญผิดตามมาตรา 156, 157 เกิดจากความ ประมาทเลินเล่อร้ายแรง ตามมาตรา 158

- บุคคลผู้แสดงเจตนาจะถือเอาความสำคัญผิดนั้นมาใช้เป็นประโยชน์แก่ตนไม่ได้
- ฎ 357/2548 – การที่จำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อในหนังสือคำประกันซึ่งยังไม่มีกรอกข้อความพร้อมกับมอบสำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประจำตัวข้าราชการให้ไว้แก่โจทก์เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อซึ่งเป็นการยอมเสี่ยงภัยในการกระทำของตนเองอย่างร้ายแรง แม้ ศ. กับพวกจะนำไปใช้เป็นหลักฐานในการคำประกันจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์ โดยกรอกข้อความในหนังสือคำประกันผิดไปจากเจตนาของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 2 ไม่อาจอ้างความสำคัญผิดมาใช้เป็นประโยชน์แก่ตนตาม ปพพ. มาตรา 158 จำเลยที่ 2 จึงต้องร่วมรับผิดชอบจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์ตามสัญญาคำประกัน
- ฎ 4916/2557
- ฎ 3360-3410/2543 และดูข้อสอบผู้ช่วยฯ 28 สิงหาคม 2553

การแสดงเจตนาเพราะกลฉ้อฉล

- มาตรา 159 – “การแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลเป็นโมฆียะ การถูกกลฉ้อฉลที่จะเป็นโมฆียะตามวรรคหนึ่งจะต้องถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลดังกล่าว การอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมีได้กระทำขึ้น

ถ้าคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลโดยบุคคลภายนอก การแสดงเจตนาอันนั้นจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้หรือควรจะได้รู้ถึงกลฉ้อฉลนั้น”

- 1. การแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉล หมายถึง การแสดงเจตนาที่ได้มาเพราะมีการใช้อุบายหลอกลวงให้ผู้แสดงเจตนาทำนิติกรรม โดยผู้ใช้อุบายหลอกลวงนั้นได้กล่าวข้อความอันเป็นเท็จ หรือแก้งปกปิดความจริงเอาไว้เพื่อจะหลอกลวงให้ผู้แสดงเจตนาหลงเชื่อตามที่ได้หลอกลวง
- 2. ต้องเป็นกลฉ้อฉลถึงขนาด คือ ถ้าไม่มีกลฉ้อฉลก็จะไม่มีการแสดงเจตนาทำนิติกรรม (ฎ 2853/2525 – ไม่ใช่กลฉ้อฉลถึงขนาด)
- 3. กลฉ้อฉลที่เกิดจากบุคคลภายนอก กรณีเกิดจากบุคคลภายนอกเป็นผู้กระทำ การแสดงเจตนาขึ้นจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้หรือควรได้รู้ถึงกลฉ้อฉลนั้น กรณีเป็นนิติกรรมสองฝ่าย แต่หากเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว ถ้าบุคคลภายนอกทำกลฉ้อฉล นิติกรรมเป็นโมฆียะทันที

- 4. ผลของการแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลเป็นโมฆียะ
- 5. การบอกล้างโมฆียะกรรมเพราะถูกกลฉ้อฉล ห้ามมิให้ยกเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต (มาตรา 160)
- 6. ถ้าเป็นการใช้อุบายหลอกลวงให้ผู้แสดงเจตนาสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรมหรือสำคัญผิดในทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งนิติกรรม หรือสำคัญผิดในสิ่งที่เป็นสาระสำคัญอื่นของนิติกรรม ถ้ามองจากแง่ของการแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉล การแสดงเจตนาเป็นเพียงโมฆียะ แต่ถ้ามองจากแง่ของการแสดงเจตนาเพราะสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรมหรือเป็นสิ่งที่ซึ่งเป็นสาระสำคัญของนิติกรรม การแสดงเจตนานี้มีใช้เป็นเพียงโมฆียะ แต่จะเป็นโมฆะ ซึ่งแนววินิจฉัยของศาลฎีกา มักออกในทางให้นิติกรรมเป็นโมฆะ เช่น

- **ฎ 6103/2545** – โจทก์ตกลงขายที่ดินให้แก่จำเลยที่ 1 โดยสำคัญผิดในราคาที่ดิน เพราะถูกนายหน้าหลอกลวง ซึ่งจำเลยที่ 1 รู้หรือควรจะได้รู้ถึงการหลอกลวงดังกล่าว การที่โจทก์สำคัญผิดในเรื่องราคาทรัพย์สินที่ตกลงซื้อขายกัน แม้มิใช่สำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรมหรือตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีหรือทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งนิติกรรม แต่ราคาทรัพย์สินที่ตกลงซื้อขายกันย่อมมีความสำคัญมากพอกับตัวทรัพย์สิน ซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม จึงถือว่าโจทก์แสดงเจตนาทำนิติกรรมโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของนิติกรรมตาม ปพพ.มาตรา 156

เมื่อนิติกรรมซื้อขายที่ดินเกิดจากการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมและเกิดจากกลฉ้อฉลในขณะเดียวกัน แต่ผลทางกฎหมายต่างกันกล่าวคือ นิติกรรมที่เกิดจากการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมมีผลเป็นโมฆะตามมาตรา 156 แต่นิติกรรมที่เกิดจากการแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลมีผลเป็นโมฆียะตามมาตรา 159 จึงต้องถือว่านิติกรรมเป็นโมฆะ เพราะเป็นผลดีต่อผู้แสดงเจตนาทำนิติกรรมโดยบกพร่องยิ่งกว่าเป็นโมฆียะ

- **ฎ 7394-7395/2550****- โจทก์จดทะเบียนโอนขายที่ดินให้แก่จำเลยที่ 1 เพราะหลงเชื่อตามที่จำเลยที่ 1 หลอกลวงว่าได้โอนเงินค่าที่ดินเข้าบัญชีเงินฝากของบุตรโจทก์แล้ว เป็นเรื่องที่โจทก์แสดงเจตนาทำนิติกรรมเพราะถูกจำเลยที่ 1 ใช้กลฉ้อฉล หากโจทก์ทราบความจริงว่ายังไม่มีมีการโอนเงินเข้าบัญชี การจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่จำเลยที่ 1 ก็คงจะมีได้กระทำขึ้น สัญญาซื้อขายที่ดินระหว่างโจทก์และจำเลยที่ 1 จึงตกเป็นโมฆียะตามมาตรา 159 โจทก์มีสิทธิบอกล้างได้ตามมาตรา 175 (3)เท่านั้น สัญญาจึงไม่ตกเป็นโมฆะ หากโจทก์แสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในลักษณะของนิติกรรมหรือตัวบุคคลซึ่งเป็นคู่กรณีแห่งนิติกรรม หรือทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งนิติกรรม อันจะถือว่าเป็นการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งนิติกรรมซึ่งจะมีผลให้นิติกรรมเป็นโมฆะตามมาตรา 156

- **ฎ 6396/2545**** – โจทก์ทั้งสองทำนิติกรรมขายที่ดินให้แก่จำเลยที่ 1 เพราะกลฉ้อฉลของจำเลยที่ 1 **เมื่อโจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรม ย่อมถือว่าโจทก์ได้บอกกล่าวโมฆียะกรรมนั้นแล้ว** นิติกรรมการขายที่ดินจึงตกเป็นโมฆะ จำเลยที่ 2 ทราบว่าจำเลยที่ 1 ได้ที่ดินมาจากโจทก์ทั้งสองด้วยวิธีการอันไม่ถูกต้องชอบธรรม จึงเป็นการได้ที่ดินมาโดยไม่สุจริต การบอกกล่าวโมฆียะกรรมของโจทก์ทั้งสองย่อมยกเป็นข้อต่อสู้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ ตาม ปพพ. มาตรา 160 โจทก์ทั้งสองจึงมีสิทธิขอเพิกถอนสัญญาขายฝากที่ดินระหว่างจำเลยที่ 1 กับจำเลยที่ 2 ได้

- **ฎ 1063/2549****- จำเลยที่ 1 (บุคคลภายนอก) หลอกหลวงโจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินให้ลงลายมือชื่อในสัญญากู้ยืมเงินและสัญญาจำนองที่ดินไว้กับจำเลยที่ 2 นิติกรรมเกิดขึ้นเพราะกลฉ้อฉลของจำเลยที่ 1 เป็นโมฆียะ ตามมาตรา 159 วรรคหนึ่ง จำเลยที่ 2 ร่วมรู้เห็นด้วยกับการกระทำของจำเลยที่ 1 นิติกรรมจำนองระหว่างจำเลยที่ 2 กับโจทก์เป็นโมฆียะ โจทก์ย่อมมีสิทธิบอกล้างได้ตามมาตรา 175 และ**การที่โจทก์ฟ้องคดีถือได้ว่าเป็นการบอกล้างแล้ว** นิติกรรมเป็นโมฆะตามมาตรา 176 (จำเลยที่ 2 กล่าวอ้างมาตรา 160 ไม่ได้เพราะตนไม่สุจริต)

ฎีกาที่ 1286/2553

ขณะทำสัญญาซื้อขายสินค้าและสัญญาเช่า โจทก์ไม่ทราบว่าสินค้าดังกล่าวไม่ใช่ทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 เหตุแห่งการแสดงเจตนาโดยสำคัญผิดของโจทก์จึงเกิดจากการฉ้อฉลของจำเลยที่ 1 และที่ 3 อันเป็นผลทำให้นิติกรรมการซื้อขายและการทำสัญญาเช่าตกเป็นโมฆียะ จำเลยที่ 1 และที่ 3 ซึ่งเป็นคู่กรณีที่ฝ่ายฉ้อฉลโจทก์ย่อมมีความผูกพันตามสัญญาดังกล่าว จนกว่าจะมีการบอกล้างโมฆียะกรรมนั้น และการบอกล้างโมฆียะกรรมเป็นนิติกรรมระงับสิทธิ จึงต้องมีการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้ง การที่โจทก์ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีอาญาแก่จำเลยที่ 1 และที่ 3 ไม่ถือเป็นการบอกล้างโมฆียะกรรม เพราะการร้องทุกข์ไม่ใช่การแสดงเจตนาเพื่อก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง สัญญาเช่าดังกล่าวจึงมีผลผูกพันคู่สัญญา จำเลยที่ 1 และที่ 3 ร่วมกันออกเช็คพินาทให้แก่โจทก์เพื่อชำระหนี้ค่าเช่าสินค้าตามสัญญาเช่าดังกล่าว จึงถือว่าเป็นเช็คที่มีมูลหนี้ซึ่งบังคับได้ตามกฎหมาย

กลฉ้อฉลโดยการนิ่ง (มาตรา 162)

- มาตรา 162 – “ในนิติกรรมสองฝ่าย การที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งจงใจนิ่งเสีย ไม่แจ้งข้อความจริงหรือคุณสมบัติอันคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้ การนั้น จะเป็นกลฉ้อฉล หากพิสูจน์ได้ว่าถ้ามิได้นิ่งเสียเช่นนั้น นิติกรรมนั้น ก็คงจะมีได้กระทำขึ้น”
- 1. ผู้ที่จะแสดงกลฉ้อฉลโดยการนิ่ง ต้องมีหน้าที่ควรจะบอกความจริง ดังกล่าวด้วย
- 2. ต้องเป็นนิติกรรมสองฝ่าย
- 3. ต้องเป็นกรณีที่ถ้าไม่ได้นิ่งเสียนิติกรรมก็จะไม่ได้กระทำขึ้น เช่น ผู้เอาประกันชีวิตละเลยไม่เปิดเผยประวัติสุขภาพของตนเอง เป็นต้น (ฎ 2076/2514, ฎ 1131/2532)

- กรณีแม้ไม่มีกฎหมายกำหนดให้บุคคลมีหน้าที่จะต้องแจ้งความจริง แต่เป็นเรื่องบุคคลมีหน้าที่ตามขนบธรรมเนียมประเพณีประกอบด้วยศีลธรรมอันดีในพฤติการณ์ที่จะต้องแจ้งความจริงให้อีกฝ่ายทราบแล้วไม่แจ้ง ก็อาจถือว่าการนิ่งเป็นกลฉ้อฉลได้ เช่น ฎ 3382/2525 โจทก์ไปซื้อที่ดินที่มีสายไฟฟ้าแรงสูงผ่านแล้วเจ้าของที่ดินไม่ยอมบอก (ดู ฎ 1195/2538, ฎ 5975/2540)

- **ฎ 63/2544** – จำเลยยื่นคำขออนุญาตขายอาคารเพียง 4 ชั้น แต่ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินและอาคารกับโจทก์ระบุว่าอาคารพิพาทเป็นอาคาร 5 ชั้น ซึ่งผิดไปจากแบบที่จำเลยขออนุญาตไว้ นอกจากนี้ที่ดินที่ปลูกสร้างอาคารพิพาทเป็นบริเวณสำรวจเพื่อเวนคืนแต่จำเลยปิดบังข้อเท็จจริงดังกล่าว ดังนั้นที่ดินและอาคารพิพาทมีราคาสูงถึง 15 ล้านบาท หากโจทก์ทราบหรือเพียงแต่สงสัยว่าจะมีการเวนคืน โจทก์ย่อมจะไม่ยอมทำสัญญาจะซื้อขายกับจำเลยอย่างแน่อน เพราะเงินค่าทดแทนที่จะได้รับการถูกเวนคืนนั้นไม่คุ้มกับจำนวนเงินที่จะต้องชำระให้แก่จำเลย การที่จำเลยปิดบังข้อเท็จจริงเรื่องการเวนคืนและขออนุญาตสร้างอาคารเพียง 4 ชั้น ล้วนแต่เป็นกลฉ้อฉลของจำเลยซึ่งเป็นที่เห็นได้ว่า หากจำเลยไม่ใช้กลฉ้อฉลดังกล่าว โจทก์ก็คงจะไม่แสดงเจตนาทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินและอาคารพิพาทกับจำเลย การแสดงเจตนาของโจทก์จึงตกเป็นโมฆียะตาม มาตรา 159 ประกอบมาตรา 162 เมื่อโจทก์บอกล้างโมฆียะกรรมดังกล่าว สัญญาจะซื้อขายที่ดินและอาคารพิพาทย่อมตกเป็นโมฆะ

- **ฎ 696/2531** – โจทก์ที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 โดยโจทก์ที่ 4 ซื้อที่ดินตามโฉนดที่พิพาทโดยหลงเชื่อตามที่จำเลยฉ้อฉลว่าที่ดินดังกล่าวติดแม่น้ำ ไม่มีที่ดินแปลงอื่นคั่นอยู่ ซึ่งเป็นกลฉ้อฉลเพื่อเหตุ กล่าวคือ เพียงจงใจให้โจทก์ยอมรับเอาซึ่งราคาที่ดินอันแพงกว่าที่จะยอมรับโดยปกติ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดจากกลฉ้อฉล ส่วนที่โจทก์ต้องเสียค่าทางภาระจำยอมเพื่อออกสู่ทางสาธารณะ ปรากฏว่าก่อนซื้อที่ดินโจทก์ทราบแล้วว่าที่ดินพิพาทไม่มีถนนออกสู่ทางสาธารณะ จึงมิใช่ผลโดยตรงจากกลฉ้อฉลของจำเลย โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากจำเลยในส่วนนี้
- ผู้ถูกกลฉ้อฉลมีสิทธิเรียกค่าสินไหมฯ เฉพาะจากความเสียหายที่เกิดจากกลฉ้อฉลเท่านั้น ไม่อาจเรียกค่าเสียหายอื่นที่มีได้เกิดจากกลฉ้อฉลเพื่อเหตุได้

ผลของการบอกล้างโมฆียะกรรม เพราะถูกกลฉ้อฉล (มาตรา 160)

- ห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต
- **ฎ 1522/2546** - โจทก์เป็นเจ้าของที่ดิน แต่ให้ ผ. มีชื่อถือกรรมสิทธิ์แทน แม้จำเลยที่ 1 จะหลอกลวงฉ้อฉลโจทก์และ ผ. จนโจทก์และ ผ. ตกลงทำสัญญาซื้อขายและโอนกรรมสิทธิ์ให้จำเลยที่ 1 อันทำให้นิติกรรมตกเป็นโมฆียะ และโจทก์บอกล้างแล้วก็ตาม แต่จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกรับซื้อฝากที่ดินพิพาทไว้จากจำเลยที่ 1 โดยสุจริตและมีค่าตอบแทน การที่ภายหลังโจทก์ไปขอไถ่ถอนที่ดินพิพาทคืนจากจำเลยที่ 2 ในขณะที่ยังไม่ครบกำหนดที่จำเลยที่ 1 จะไปไถ่ถอนคืนจากจำเลยที่ 2 ได้ตามสัญญา และจำเลยที่ 2 ไม่ยอมให้โจทก์ไถ่ถอน โจทก์ก็ไม่อาจยกเอาเหตุกลฉ้อฉลต่อโจทก์และ ผ. อันทำให้นิติกรรมเป็นโมฆียะที่โจทก์ได้บอกล้างแล้วขึ้นต่อสู้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตและได้ที่ดินพิพาทมาโดยมีค่าตอบแทนก่อนมีการบอกล้างโมฆียกรรมได้ ตาม ปพพ. มาตรา 160 ประกอบมาตรา 1329

การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่

- มาตรา 164 – “การแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่ เป็นโมฆียะ

การข่มขู่ที่จะทำให้ตกเป็นโมฆียะ ต้องเป็นการข่มขู่ที่จะให้เกิดภัยอันใกล้จะถึงและร้ายแรงถึงขนาดที่จะจูงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีมูลต้องกลัว ซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่เช่นนั้น การนั้นก็คงจะมีได้กระทำขึ้น”

- แยกองค์ประกอบได้ 6 ประการ

- 1. ผู้ชมชู้ อาจเป็นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุคคลภายนอก หรือบุคคลทั้งสองกรณีร่วมกันชมชู้ก็ได้
- 2. ผู้ชมชู้จะต้องมีเจตนาชมชู้ผู้ที่แสดงเจตนาทำนิติกรรม และการชมชู้ นั้นจะต้องเป็นเรื่องของการชมชู้ว่าจะกระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย
- 3. ผู้ถูกชมชู้ต้องมีมูลกลัวภัยที่จะเกิดจากการชมชู้ (มาตรา 167 วางหลักในการวินิจฉัย ให้พิเคราะห์ถึงเพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย และภาวะแห่งจิตของผู้แสดงเจตนาตลอดจนพฤติการณ์และสภาพแวดล้อมอื่นๆ อันเกี่ยวกับการนั้น)
- 4. ต้องเป็นภัยที่ใกล้จะถึง

- 5. ต้องเป็นภัยที่ร้ายแรงถึงขนาดที่จงใจให้ผู้ถูกข่มขู่มีมูลต้องกลัว –
เปรียบเทียบระหว่างการทำนิติกรรมที่ถูกขู่ให้ทำ กับภัยที่ขู่ว่าจะ
ก่อให้เกิดขึ้นว่าอันไหนร้ายแรงกว่ากัน
- 6. ถ้าไม่มีการข่มขู่เช่นนั้น จะไม่มีการแสดงเจตนาทำนิติกรรม
- ผล – การแสดงเจตนาเป็น โมฆียะ
- กรณีไม่เป็นการแสดงเจตนาเพราะถูกข่มขู่
 - การขู่ว่าจะใช้สิทธิตามปกตินิยม (มาตรา 165 วรรคแรก)
 - การที่ผู้แสดงเจตนากระทำไปเพราะนับถือยำเกรง (มาตรา 165 วรรคสอง) เช่น ยำเกรงพ่อแม่ หรือครูบาอาจารย์

■ **ฎ 5740/2550** (ชู้ว่าจะใช้สิทธิตามปกตินิยม – มาตรา 165 วรรคหนึ่ง)

ขณะทำสัญญากู้ จำเลยที่ 1 ถูกจับกุมในข้อหากระทำความผิดตาม พรบ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ และถูกควบคุมตัวอยู่ที่สถานีตำรวจ ตามที่ ส. ร้องทุกข์ไว้ต่อพนักงานสอบสวนแล้ว ย่อมเป็นการควบคุมตัวของ เจ้าพนักงานโดยชอบด้วยกฎหมาย การที่ทนายโจทก์กับ ส. แจ้งแก่จำเลยที่ 1 ว่า หากไม่ทำสัญญากู้กับโจทก์ก็จะดำเนินคดีอาญาในข้อหาออกเช็คโดยเจตนาไม่ให้เกิดการใช้เงินตามเช็คต่อไปนั้น เป็นการชู้ว่าจะดำเนินคดีตามกฎหมายแก่จำเลยที่ 1 อันเป็นสิทธิที่ ส. ผู้ทรงเช็คสามารถกระทำได้ ทั้งหากจำเลยที่ 1 ไม่ได้กระทำความผิดก็มีสิทธิที่จะต่อสู้คดีไม่จำต้องกลัว และยังได้ความจากข้อนำสืบของ โจทก์ว่าจำเลยที่ 1 ทำสัญญากู้เงินโจทก์เพื่อนำเงินไปชำระหนี้ให้แก่ ส. ตามเช็ค จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 ถูกข่มขู่ให้ทำสัญญากู้ อันจะทำให้สัญญากู้เป็นโมฆียะ

- **ฎ 2624/2551-** โจทก์เข้าไปในร้านแล้วเอาเท้าวางไว้บนโต๊ะพูดจากับลูกค้าของจำเลยว่าสินค้าในร้านไม่มีคุณภาพ และบอกร้านค้าใกล้เคียงว่าจำเลยเป็นหนี้แล้วไม่ชำระ เป็นเพียงการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ด้วยพฤติการณ์และการกระทำที่ไม่เหมาะสมเท่านั้น มิได้เกิดภัยอันใกล้จะถึงและร้ายแรงถึงขนาดที่จะถือได้ว่าเป็นการข่มขู่ตาม ปพพ. มาตรา 164
- **ฎ 380/2523, 1331/2525, 2103/2545, ฎ 5588/2540**

- คำพิพากษาฎีกาที่ 5426/2553 (ชู่ว่าจะใช้สิทธิ – มาตรา 165, 350)

บุตรจำเลยเช่ารถยนต์ซึ่งเป็นของโจทก์และนำไปจำหน่ายผู้มีชื่อแล้วไม่สามารถนำรถยนต์มาคืนเพราะไม่มีเงินค่าไถ่ โจทก์ได้แจ้งความเพื่อดำเนินคดีแก่บุตรจำเลย จำเลยทำหนังสือสัญญากู้เพราะเกรงกลัวต่อโจทก์เพราะโจทก์บอกว่าหากจำเลยไม่ทำสัญญากู้ บุตรจำเลยจะถูกดำเนินคดี การที่โจทก์ให้จำเลยทำสัญญากู้ หากไม่ทำก็จะดำเนินคดีอาญาแก่บุตรจำเลยจึงเป็นการใช้สิทธิตามกฎหมายโดยสุจริต อันถือได้ว่าเป็นการชู่ว่าจะใช้สิทธิตามปกตินิยม ไม่ถือได้ว่าเป็นการข่มขู่ตาม ปพพ. มาตรา 165 สัญญากู้จึงมีผลใช้บังคับได้ และการที่จำเลยมิได้เป็นลูกหนี้โจทก์มาทำสัญญากู้เนื่องจากบุตรจำเลยมีหนี้กับโจทก์เป็นการแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวลูกหนี้ ซึ่งมาตรา 350 มิได้บัญญัติให้ต้องทำเป็นหนังสือ จึงใช้บังคับได้ จำเลยต้องรับผิดชอบตามสัญญากู้

(5) มุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวแห่งสิทธิ 5 ประการ

- การร้องทุกข์ในความผิดอาญาที่ยอมความได้, การฟ้องคดีอาญา ไม่ใช่นิติกรรม แต่เป็นเพียงกิจการในกระบวนการพิจารณาคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอย่างหนึ่งเท่านั้น
- แต่การถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความในคดีอาญา รวมถึงไปการถอนฟ้องคดีอาญา ถือว่าเป็นนิติกรรม เพราะทำให้เกิดการระงับซึ่งสิทธิ
- การทำมิใช่นิติกรรม จึงไม่เป็นนิติกรรมที่ผู้ใช้อำนาจปกครองฟ้องคดีต่อศาลแทนผู้เยาว์จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลตามมาตรา 1574 เสียก่อน

การแจ้งเตือนาต่อบุคคลผู้อยู่เฉพาะหน้า

มาตรา 168 – การแจ้งเตือนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้า ให้ถือว่ามีผลนับแต่ผู้รับการแจ้งเตือนาได้ทราบการแจ้งเตือนานั้น รวมถึงการแจ้งเตือนาทางโทรศัพท์ เครื่องมือสื่อสาร หรือโดยวิธีอื่นทำนองเดียวกัน

- การแจ้งเตือนาต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้าแบ่งได้เป็น
 1. แสดงแจ้งเตือนาต่อบุคคลซึ่งอยู่เฉพาะหน้าจริงๆ
 2. กฎหมายให้ถือว่าเป็นกรณีอยู่เฉพาะหน้า เช่น ทางโทรศัพท์, เครื่องมือสื่อสาร หรือวิธีอื่นทำนองเดียวกัน
- มีผลนับแต่ผู้รับการแจ้งเตือนาได้ทราบการแจ้งเตือนานั้น

การแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งไม่ได้อยู่เฉพาะหน้า

- มาตรา 169 – การแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า ให้ถือว่ามีผลนับแต่เวลาที่การแสดงเจตนานั้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา แต่ถ้าได้บอกถอนไปถึงก่อนหรือพร้อมกันกับการแสดงเจตนานั้นไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา การแสดงเจตนานั้นตกเป็นอันไร้ผล

การแสดงเจตนาที่ได้ส่งออกไปแล้วย่อมไม่เสื่อมเสียไป
แม้ภายหลังการแสดงเจตนานั้นผู้แสดงเจตนาจะถึงแก่
ความตาย หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือ
คนเสมือนไร้ความสามารถ

- 1. การแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะ เป็นกรณีที่ผู้รับการแสดงเจตนาไม่สามารถทราบการแสดงเจตนาของผู้แสดงเจตนาได้ทันที
- 2. มีผลนับแต่
 - มีผลทันทีนับแต่เวลาที่มีการแสดงเจตนาไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา
 - ไม่คำนึงว่าผู้รับการแสดงเจตนาจะได้ทราบการแสดงเจตนาขึ้นหรือไม่ เพราะถือเอาการไปถึงผู้รับ มิใช่ นับแต่ทราบการแสดงเจตนา
 - การพยายามหลีกเลี่ยงต้องถือว่าการแสดงเจตนาไปถึงแล้วและมีผล (ฎ 374-375/2523, 318/2501, 3337/2522, 3550/2526)

■ 3. ผลของการถอนการแสดงเจตนา

- ให้มีผลเป็นการถอนการแสดงเจตนา ต่อเมื่อการแสดงเจตนา นั้นไปถึงผู้รับ
- การถอนการแสดงเจตนา ที่ทำให้การแสดงเจตนา ไม่มีผลบังคับ การถอนการแสดงเจตนา นั้นต้องไปถึงผู้รับก่อนหรือพร้อมกับที่การแสดงเจตนาไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา

■ 4. การแสดงเจตนาที่ผู้แสดงเจตนาถึงแก่ความตาย

- ต้องเป็นกรณีการแสดงเจตนาที่กระทำต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า
- ระหว่างที่การแสดงเจตนาไปยังผู้รับการแสดงเจตนา ผู้แสดงเจตนาถึงแก่ความตายหรือไม่สามารถทำนิติกรรมนั้นได้โดยเหตุอื่น ไม่ทำให้การแสดงเจตนา นั้นเสียไปได้

ข้อยกเว้นของมาตรา 169 วรรคสอง เป็นไปตามมาตรา 360

1. ขัดกับเจตนาอันผู้เสนอได้แสดงไว้
 2. ก่อนจะสนองรับ คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้อยู่แล้วว่าผู้เสนอตายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ความสมบูรณ์แห่งการแสดงเจตนาย่อมเสื่อมเสียไป และไม่บังคับตามมาตรา 169 วรรคสอง
- มีแนวคำพิพากษาให้นำมาตรา 360 ไปใช้กับกรณีคำมั่นจะให้เช่าด้วย – ฎ 1213/2517 (ป), 1602/2548**, ฎ 4392/2547, ฎ 4872/2539**, ฎ 5995/2538**

ข้อสอบผู้ช่วยฯ 22 มีนาคม 2540

เดิมที่ดินพิพาทเป็นของนายดำและนางแดง บุคคลทั้งสองชาย ที่ดินพิพาทให้แก่นายเขียว และนายเขียวได้ทำสัญญาให้ไว้แก่นายดำและนางแดงตกลงให้นายดำ นางแดงกับพวก ซึ่งมีนายขาวรวมอยู่ด้วยรวม 5 คน มีสิทธิซื้อที่ดินพิพาทคืนในราคา 60,000 บาท โดยไม่มีกำหนดเวลา ภายหลังนายเขียวถึงแก่กรรม นายขาวทราบว่านายเขียวถึงแก่กรรมและมีนางสวยเป็นผู้จัดการมรดก นายขาวจึงได้มีหนังสือบอกกล่าวให้นางสวยไปโอนที่ดินพิพาทให้แก่ตนตามที่นายเขียวได้ทำสัญญาไว้ นางสวยเพิกเฉย

ให้วินิจฉัยว่า นายขาวจะฟ้องนางสวยให้ปฏิบัติตามสัญญาที่นายเขียวทำไว้ให้แก่นายขาวกับพวกได้หรือไม่

ธงคำตอบข้อสอบผู้ช่วยฯ (ปี 40)

สัญญาที่นายเขียวทำไว้ต่อบ้านนายดำ นางแดง ตกลงให้นายดำ นางแดง และนายขาวกับพวก มีสิทธิซื้อที่ดินพิพาทคืนได้โดยไม่มีกำหนดเวลานั้น เป็นเพียงคำมั่นของนายเขียวว่าจะให้นายดำ นางแดง และนายขาวกับพวก ซื้อที่ดินพิพาทคืนได้ในราคา 60,000 บาท โดยไม่มีกำหนดเวลา ไม่ใช่สัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทแต่อย่างใด เมื่อไม่ปรากฏว่านายขาวได้สนองรับคำมั่นว่าจะซื้อที่ดินพิพาทไปยังนายเขียว ผู้ให้คำมั่นก่อนที่นายเขียวถึงแก่กรรมและเมื่อนายเขียวถึงแก่กรรม นายขาวก็ทราบ แต่นายขาวยังตอบรับคำมั่นไปอีกโดยบอกกล่าวให้นางสวยซึ่งเป็นผู้จัดการมรดก ของนายเขียวไปจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทให้แก่นายขาว กรณีจึงต้องบังคับตาม พพ.มาตรา 360 ซึ่งบัญญัติมิให้นำบทบัญญัติแห่ง พพ. มาตรา 169 วรรคสองมา ใช้บังคับ หากว่าขัดกับเจตนาค้นผู้เสนอได้แสดง หรือหากว่าก่อนจะสนองรับนั้น คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้อยู่แล้วว่าผู้เสนอตายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ ดังนั้น คำมั่นว่าจะขายที่ดินพิพาทของนายเขียวย่อมไม่มีผลบังคับ จึงไม่ผูกพันนางสวยซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกของนายเขียวให้ปฏิบัติตาม นายขาวไม่มีอำนาจฟ้องขอให้บังคับจำเลยไปจดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทแก่นายขาวได้ (ฎ 6515/2538)